



Till Landsbygdsdepartementet  
103 33 Stockholm  
Samt per mail till [registrator@agriculture.ministry.se](mailto:registrator@agriculture.ministry.se)

1.4.2011

*Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. SRF arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.*

## **Slutbetänkande av Fiskelagsutredningen Med fiskevård i fokus - en ny fiskevårdslag (SOU 2010:42)**

Skärgårdarnas Riksförbund tackar för möjligheten att lämna synpunkter på fiskelagsutredningens arbete. Vi hade också möjlighet att medverka i utredningsarbetet genom att vi deltog i den expertgrupp som fick biträda utredaren Mats Denninger.

Vi tackar också särskilt för de extra dagar vi fick till remisstiden för att hinna färdigställa vårt svar.

Vi anser att denna omfattande utredning av de många olika frågorna inom fiskets område är behövlig. Denna lagstiftning är snårig och svår att ta del av. Samtidigt inser vi att mycket av arbetet egentligen är betingat av harmonisering med EU:s regelverk eftersom fisket till stor del är ett gemensamt politikområde för unionen. Därför blir lagförslaget en blandning av smått och stort.

Vi vill kommentera några områden där vi vill ha speciella intressen att bevaka för skärgårdsborna. Det är viktigt att komma ihåg att hela det svenska yrkesmässiga fisket har sitt ursprung i skärgårdsbornas försörjning och vardag. Tiderna har förvisso ändrats radikalt. Stordriften och industrialiseringen inom fisket har i stort sett konkurrerat ut det traditionella yrkesmässiga skärgårdsfisket. Men vi anser att utvecklingen i skärgården och fiske alltid kommer att behöva varandra. Fisket är den



modernäring som skapat så mycket av den kultur som läggs i begreppet skärgård. Likaså rymmer naturligtvis den ökande turismen nya möjligheter för skärgårdarna. Även ett småskaligt fiske, kanske kombinerat med förädling och upplevelser kommer att ha betydelse för arbetstillfällena och entreprenörskap i skärgårdarna.

## 1. Fiskevårdslag

SRF anser att namnet på lagförslaget och portalparagrafen är bra. Det visar tydligt att det finns två jämställda mål, ett produktionsmål om att fisket ska utnyttjas så att det uthålligt ger god avkastning samt ett miljömål där man mår om fiskens produktionsförmåga och den biologiska mångfalden.

Skärgårdsborna med sitt småskaliga fiske kommer alltid att behöva slå vakt om att inte fisket överutnyttjas för att värna om levande kustsamhällen.

## 2. Fisket i skärgårdarnas näringsliv

Strukturomvandlingen inom fisket är snabb. Allt mer sofistikerad teknik gör att framförallt fisket till havs blir allt mer effektivt. Färre båtar behövs för att ta upp de fångster man får ta. Yrkesfiskets organisationer har tyvärr länge ensidigt bejakat denna rationalisering som till stor del skett med hjälp av statliga bidrag. Vi anser att den inte har gynnat skärgårdarna och de som försökt utveckla småskalig verksamhet. Genom ett mycket hårt hållet systemet med licensiering för att få bedriva yrkesmässigt fiske har näringen förlorat kontakten med en stor och viktig grupp som har fisket bara som binäring/deltidssyssla. Likaså har intresset för nyetablering inte varit stort.

Som jämförelse kan sägas att om jordbruket organisationer hade organiserat sina intresser efter samma principer, då hade jordbrukets inflytande på näringspolitiken idag varit betydligt mindre.

Vi anser att det nu är ett genombrott att utredningen slår fast att normala regler för företagsamhet skall gälla även för den som vill bedriva en näringsverksamhet knuten till fisket.

Fiskeriverket har länge gått i samma hjulspår som yrkesfiskets organisationer. Det har varit det storskaliga som gäller. Det finns exempel där myndigheten för att hindra de som bedriver småskaligt fiske på enskilt vatten motarbetar de som inte fiskar tillräckligt mycket. Den statliga myndigheten är också beredd att för den småskaliga näringen lägga lika stora administrativa bördor som på heltids yrkesfiske. Detta är givetvis ett effektivt sätt att motarbeta en levande skärgård. Man har till och med ställt upp egna regler för vad som ska räknas som näringsverksamhet istället för att acceptera Skatteverkets.

Vi uppskattar därför utredningens tydliga syn på dessa näringspolitiska frågor. Skillnaden mellan en yrkesfiskare och en fritidsfiskare är skatterättslig. Med näringsverksamhet avses yrkesmässig förvärvsverksamhet. Samma krav ska gälla för yrkesmässigt fiske som annan yrkesverksamhet. Det som ska skilja är innehavet av F-skattesedel. Bedömningen görs därmed av Skatteverket. Bra!

Vi anser att förslaget till ny fiskevårdslag hjälper till att ge upprättelse åt skärgårdarnas näringsidkare.

### 3. Kulturen

Skärgårdarnas fiske är en viktig del i kust- och skärgårdssamhällellens kulturarv. Värdet av denna kultur lyfts alltmer fram i olika sammanhang inte minst när det gäller utvecklingen inom turismen. En av de saker man värdesätter högst är den specifika byggnadskulturen och miljön som i hög grad är präglad av tidigare yrkesverksamhet.

När det småskaliga fisket gradvis minskat innebär det att traditionella fiskehamnar förfaller. Sjöbodrar, båthus, anordningar för att torka redskapen mm. ändrar karaktär eller försvinner.

Vi anser att det finns ett kulturlandskap att bevara och vårda förknippat med fisket. För att detta inte skall utvecklas till enbart en museal miljö med K-märken så behövs ett nytt inslag i fiskepolitiken som ger uppskattning och draghjälp åt ett levande skärgårdsfiske. För att inte de små fiskehamnarna ska försvinna behövs ett levande fiske året om står i samklang med miljömålet om levande kust- och skärgård.

Det är också en viktig faktor när nya människor vill etablera sig i skärgårdarna, att möjligheten till fiske finns kvar och att det är möjligt att själv kunna delta i denna gemenskap.

Ett viktigt inslag i detta är att det inom EU:s fiskefond nu uppmärksammas möjligheten att utnyttja resurser att stärka fiskeområden även om de kanske förlorat sin karaktär av starka producentområden. En resurs i den utvecklingen kan vara de regionala råd som föreslås (se p 11 nedan).

### 4. Yrkesfisket

Medelåldern är hög bland de licensierade yrkesfiskarna. De som idag bedriver ett småskaligt fiske från små båtar har ofta börjat sin bana med ett husbehovsfiske redan under skolåldern. När intresset för fiske sedan ökat har man kanske skaffat en större båt och satsat på att bli yrkesfiskare. Detta har alltså varit möjligt. Men med de nya redskapsbegränsningarna blir det nästan omöjligt att bedriva småskaligt fiske för den som inte redan har yrkesfiskelicens eller tillgång till eget fiskevatten. Ett moment 22 alltså!

Att bli yrkesfiskare är något som man som regel inte utbildar sig till genom studier i skolan. Det är viktigt att ungdomar som vill satsa på yrket kan få möjlighet till det på ett naturligt sätt. De föreslagna regionala råden måste få sådant inflytande att man kan medgen sådana undantag.

Utredningen är mycket inriktad på yrkesfiskets villkor. Flera förenklingar föreslås. Bland annat att det ska krävas endast ett tillstånd i fiskevårdslagen för att bedriva yrkesfiske nämligen fiskelicens. Den föreslås gälla en femårsperiod och ska beviljas om personen har F – skattsedel, fiskar i Sverige och kan redovisa en miljökonsekvensbeskrivning av fisket. Där ska det framgå att fisket bedrivs enligt försiktighetsprincipen.

Fiskaren föreslås också ha genomgått en utbildning om det akvatiska ekosystemet. En ansökan får dock avslås om man tänker fiska på bestånd där Sveriges fiskekapacitet överskrider.

SRF har inga invändningar mot förslagen. Vi anser att en mjuk övergång skall göras för att inte onödigtvis hindra pågående fiske. Utbildningar etc. måste kunna fasa in över en rimlig period.

## 5. Fisketurism

Fisketurismen är en växande näringsgren i många skärgårdar. Den ses inte alltid med blida ögon av yrkesfisket och fiskevattenägare av enskilda vatten. Men vår bedömning är att denna verksamhet kommer att öka och även anta allt mer företagarlignande format.

Det är därför mycket viktigt att den utvecklingen kommer in i besluten på lokal och regional nivå. Vår förhoppning är att det sviktande yrkesfisket med sina kunskaper och sin utrustning i ökande grad intresserar sig för möjligheterna som finns här. Vi är mer tveksamma till tanken att denna verksamhet ska få undantag från redskapsbegränsningar. Vi anser att beslut om sådana undantag skall delegeras till lokal eller regional nivå. Inte minst på grund av de stora olikheterna mellan olika kuststräckor. Det får inte bli så att en debatt för eller emot hummersafari ska styra hur saker ska hanteras på alla kuststräckor. Här gäller inte regeln att "one size fits all".

## 6. Enskild fiskerätt

Det svenska havsområdet kan delas in i enskilt och allmänt vatten. Enskilt vatten når normalt 300 meter ut från stranden, eller de yttre öarna. Det enskilda vattnet tillhör oftast näringsfastigheter som ägaren har rätt att använda för näringsverksamhet. Det enskilda vattnet som tillhör en jordbruksfastighet är en resurs för produktion av varor och tjänster på samma sätt som jordbruksmarken och skogen är resurser som kan generera intäkter i verksamheten. Enskild fiskerätt är en grundlagsskyddad egendom som innebär rätt att utnyttja och förfoga över fisket.

Inskränkningar i rätten att förfoga över fisket kan givetvis göras om det är betingat av fiskevårdsskäl.

Vi accepterar att den som bedriver näringsmässigt fiske på enskilt vatten ska ingå i systemet med fångstrapportering och krav på F-skatt. Det är däremot en orimlig utveckling av byråkratin att för det småskaliga fisket i vattnen med enskild rätt ställa samma krav på registrering i fartygsregister som för storskaligt havsfiske.

När det gäller rätten att sälja sina fångster från fiske på enskilt vatten återkommer vi till det under punkt 9, avsaluförbudet.

För ostkustens skärgårdar är det av mycket stor betydelse att det finns goda förutsättningar att bedriva ett traditionellt skärgårdsfiske med stöd av den enskilda rätten. Det är därför bra att lagförslaget inte onödigtvis klampar in på detta område utan att principen i nuvarande lag ska gälla. Fastighetsägaren förfogar över rätten till fisket. Det nya enklare förfarandet med fiskelicens är rimligt vid fiske för avsalu.

När det gäller ett mer utvecklat synsätt på fiskevårdande åtgärder vill vi föra detta ansvar till en lokal förvaltning. Allt större del av skärgårdarnas fiskevatten ägs av

personer som inte har ekonomiska intressen i dessa. Därför behöver fiskevården styras till något större enheter än enskilda fastigheter för att vara verkningsfull. Genom att lägga ett lokalt utvecklingsperspektiv på frågor kring fiskevård i skärgården kan också vanhävdsparagrafen för enskilda fastigheter upphävas.

## 7. Frifisket

Vi återkommer till det speciella handredskapsfisket i punkt 12 nedan. I övrigt anser vi att utredningens förslag om att flytta över de snåriga reglerna kring frifisket till systemet av fiskeriförordningar. Därmed blir det också rimligt att beslut om dem i framtiden får tas av de regionala råden.

## 8. Redskapsbegränsningar

Förslaget till den nya lagen säger att den som är EU-medborgare får fritidsfiska på allmänt vatten med nät, långrev, ryssja, bur eller håv, men med maximalt sex redskap. Nätens sammanlagda längd får inte överstiga 180 meter och en långrev får ha högst 100 krokor.

Det är helt acceptabelt med redskapsbegränsningar. Men även på denna punkt anser vi att de föreslagna regionala råden ska kunna göra avvikelser från detta om bestånden tål ett ökat fiske. Man måste kunna både begränsas och utökas antalet redskap med hänsyn till beståndssituationen.

Vi tar gärna vårt exempel från Blekinge där man påtalat att torskbestånden i havet utan vidare tål mer än 180 m garnlängd vid husbehovsfiske utanför 6- meters kurvan. Många husbehovsfiskare drar sig för att under vinterhalvåret gå ut på djupare vatten för att fiska med en garnlängd av endast 180 m. Resultatet blir istället att små fiskehamnar ligger öde under halva året.

## 9. Avsaluförbudet

Denna aktuella fråga håller på att hanteras nu i samband med remisskrivandet. Tyvärr har Fiskeriverket arbetat med ett förslag som uppfattas som en mur av åtgärder för att hindra utvecklingen av ett småskaligt fiske i framtiden. Vi uppfattar det tyvärr som en missriktad lojalitet med det storskaliga fiskets ekonomiska intressen.

Genom EU:s kontrollförordning är det meningen att enbart yrkesfiskare ska få sälja sin fångst. Alla fiskare som inte är yrkesfiskare skall klassas som fritidsfiskare. Med det förenklade licensförfarandet som föresås löser man frågan på ett rimligt sätt i framtiden.

Men det finns en stor grupp som kommer i kläm nu direkt. Det är de som fiskar på enskilt fiskevatten. Där finns ju idag inget krav från staten på att man måste ha licens för att få bedriva yrkesmässigt fiske. Med EU:s kontrollförordning blir det från 15 april förbjudet att sälja fisk från fritidsfiske.

Den lösning Fiskeriverket nu föreslår är att bevilja fartygstillstånd, utan krav på yrkesfiskelicens, för fiskebåtar som används för fiske i näringsverksamheten.

Den som får ett fartygstillstånd får även skyldighet att rapportera sitt fiske till Fiskeriverket i loggbok eller kustfiskejournal på samma sätt som andra yrkesfiskare.

Detta innebär en betydande byråkrati. Men också höga kostnader. Kanske upp till 10 000 kr för att registrera en 5 m öppen plastbåt med aktersnurra. Utan att darra på manschetten vill åter Fiskeriverket hjälpa alla som fiskar tillräckligt mycket per år för att få nödvändiga tillstånd. Medan man inte vill hjälpa de som inte fiskar så mycket! Eller de som inte har så stora fiskevatten! Varför kan inte denna myndighet lära sig att behandla företagare lika.

Den rätta åtgärden är att göra ett generellt undantag från EU regeln för det kustnära fisket och skärgårdsfisket. Det går helt i linje med att enklare och färre regler behövs för företagandet i skärgårdarna.

Ett avsaluförbud kommer att ställa till många framtida dumheter. Vid ett normalt husbehovsfiske, som i framtiden klassas som fritidsfiske, gäller det fångst av fisk i huvudsak för egen konsumtion. Men om det skulle bli ett överskott i fångsten kan man antingen slänga tillbaka fångsten i sjön eller sälja den.

Vi anser att det i en levande skärgård måste det vara möjligt att köpa lokalt fångad fisk i de traditionella fiskehamnarna. Detta kräver då en tillförsel av fisk till marknaden även från fritidsfisket. Yrkesfiskets organisationer har accepterat fritidsfiskares kajförsäljning direkt till konsument.

Sammanfattningsvis avstyrker SRF Fiskeriverkets beslut om regelverk och begär att frågan utreds på nytt och att införandet av kontrollförordningens regler skjuts upp under tiden.

## **10 . Lokal förvaltning**

Förvaltning av fisket och fiskevården i landtes skärgårdar är idealiska områden att utveckla med lokal förvaltning. Vi avser nu inte regional förvaltning utan områden liknande stora fiskevårdsområden. Men finessen är att det inte skulle utgöra enbart ägarförvaltning . Utredningen har istället blivit uppvaktad med konkreta förslag om samförvaltning mellan fiskevattenägare, fritidsfiskare och yrkesfiskare. En modell som organisationer från dessa intressen har accepterat som en väg att bryta dödläget kring fiskeförvaltningen i områdena där fria handredskapsfisket infördes 1985. Mer om detta under punkt 12.

SRF anser att utredningen missat att lyfta fram denna goda möjlighet till både förvaltning och finansiering av fiskevårdande åtgärder. Vi begär att regeringen lyfter fram detta initiativ. Det ligger helt i andan av många aktuella framgångsrika exempel på lokal förvaltning där olika intressenter samlas kring ett gemensamt ansvar. I en lokal förvaltning kan man locka fram ett stort engagemang och åstadkomma en verklig förändring av denna infekterade fråga.

En viktig aspekt för lokal förvaltning är att i skärgårdar som är avfolkningsområden måste det finnas intressanta fördelar för att locka till bosättning. En av dessa är att kunna fiska för husbehov efter säsong. Ett sådant engagemang har också betydelse för det lokala näringslivet. I dag har många skärgårdskrogar svårt att kunna erbjuda färsk lokalt fångad fisk efter säsong. Man väljer istället att söka råvaror på annat håll, ibland med långa transporter som följd.

Allt detta rimmar illa med formuleringen att ”*Vid bedömningen av åtgärder ska, utöver fiskevårdskäl, även hänsyn kunna tas till relevanta miljömål och effekter på regional utveckling och sysselsättning*”. Det är ingalunda så att skärgårdsborna är emot fiskevårdande insatser – men det krävs lokala lösningar snarare än stora generella lösningar. Fisket får inte bara bli en nationell angelägenhet. Det måste också vara en lokal angelägenhet.

## 11. Regionala råd

SRF anser att förslaget om att inrätta regionala råd är bra. Det blir något av att återupprätta de gamla fiskenämnderna men nu kanske efter landets nya regionindelning. Det är då viktigt att dessa råd verkligen ökar det regionala inflytandet över förvaltningen av fisket.

Vi anser att råden ska kunna ge bättre möjligheter för ungdomar som söker sig till fisket. Likaså ska råden kunna besluta om avsteg från redskapsbegränsningar när sådana kan vara befogade.

Vi tycker att det är bra att det i råden ska finnas representanter myndigheter och intresseorganisationer. Vi anser att skärgårdsborna skall vara representerade i råden. Inte enbart intresseorganisationer såsom yrkesfiskare och fritidsfiskare. Skärgårdsbornas organisationer kan bidra med en bredare syn på fiskets utveckling i näringslivets struktur.

Vi är dock tveksamma till att dessa råd verkar kunna bli ganska tandlösa. Uppgiften ska vara att bistå den förvaltande myndigheten med avbyråkratisering och förenkling av föreskrifterna. Vi vill att råden ska få makt att besluta om åtgärder och insatser som kan utveckla fisket.

Ett viktigt exempel kan gälla möjligheten att finna frivilliga lösningar kring lokal förvaltning för fiskevården där det fria handredskapsfisket bedrivs. Här vill utredaren föreslå frivilliga lösningar utan lagstiftning. Trots att han vet att det bland samtliga berörda parter som t.ex. Sveriges Sport- och fiskevårdsförbund och Fiskevattenägarna finns ett intresse för fiskevård och avgifter. Han tror att de regionala råden kan medverka till frivilliga, regionala överenskommelser utan stöd av lagstiftning.

Vi gör en helt annan bedömning. Lagstiftningen måste ge möjlighet till sådana åtgärder som innebär en förnyelse inom skärgårdsfisket med lokal förvaltning. SRF begär att de regionala råden får möjlighet att införa lokal förvaltning inom skärgårdsfisket. Annars kommer denna fråga aldrig att komma framåt.

Vi stödjer också förslaget om att i ett regionalt råd kunna avsättas särskilda kvoter för kustfiske. Sedan kan återstoden av kvoten fördelas nationellt bland yrkesfiskarna. Grunden för kvoteringen är fiskevårdsskäl.

## 12. Fria handredskapsfisket

En riktig surdeg bland fiskets frågor gäller den konfiskation av fiskerätt som skedde 1985 då riksdagen beslutade ge alla rätten att fiska med handredskap på enskilt vatten

på kusten och i de stora sjöarna. Någon ersättning för intrånget betalades aldrig annat än till de fiskevattenägare som redan börjat hyra ut fritidsfiske. De som bara satsat på eget yrkesfiske på sina vatten fick inte en krona när staten bjöd in alla att ta upp fisk på skärgårdsbons vatten. Det är dags att göra bättring i denna fråga!

Alla åtgärder kring fiskevård upphörde direkt. Varför ska ägaren av vattnet stå för kostnaden och sedan titta på när andra fiskar fritt på dennes vatten. Olika regeringar har försökt införa någon typ av nationellt fiskekort för att finansiera fiskevården men alla idéer har stupat. Istället har det blivit statsbudgeten som får bära kostnaden.

Idag håller frågan på att bli ännu mer brännande eftersom kommersiella fiskeguider bedriver sin verksamhet för att tjäna pengar på andras fiskevatten. Det är långt från den idé som fanns när det fria handredskapsfisket infördes som ett slags förlängning av allemansrätten.

I utredningen om fiskevårdslagen duckar utredaren för problemen. Trots att alla intressenter gemensamt har presenterat tänkbara lösningar genom lokal förvaltning. SRF stöder tanken att inom de områden där formell samverkan etableras mellan de tre parterna fiskevattenägare, fritidsfiskare och yrkesfiskare, där ska det fria fisket kunna upphävas och istället bildas ett fiskevårdsområde med detta trepartnerskap som ansvarig för förvaltningen. Fritidsfisket får betala ett fiskekort och medlen skall gå till fiskevårdande åtgärder. Problemen kring fiskeguider kan också hanteras inom en sådan lokal förvaltning.

I utredningen föreslås att de regionala råden ska kunna besluta om sådana frivilliga lösningar. Det blir därmed viktigt att ge dessa råd den makten. Men det framgår inte av förslaget att man tänker göra.

### **13. Speciella frågor, säl**

I förslaget till ny fiskevårdslag är det rimligt att man behandlar de problemområden som yrkesfisket pekat. Vi ser att på det på alla områden utom de som gäller hoten från ökande stammar av säl och skarv. Utredaren noterar visserligen att det inte bara är fiske som påverkar fiskbestånden. Fysisk exploatering av fiskens livsmiljö, miljögifter, övergödning m.m. är faktorer som påverkar arternas situation. Men han glömmer tyvärr, medvetet eller omedvetet, den kanske största anledningen till flera arters minskande bestånd, sälen. Se hur uppgiven situationen är för kustfisket längs norrlandskusten. Den ökande sälpopulationen kommer att bli ett problem inte bara för yrkesfisket men även för fritidsfisket.

Det verkar vara en ”het potatis” att se denna sanning i vitögat. Och det rimmar mycket illa med att *fisket i framtiden skall bedrivas hållbart och att hänsyn skall tas till både yrkesfisket och fritidsfisket och att det dessutom skall göras regionalpolitiska avvägningar.*

Vi anser att det i klartext skall markeras att de regionala råden skall få inflytande över förvaltningsplanerna för dessa djur.

## 14. Det nationella handlingsutrymmet

SRF kräver att Sverige i relationen till EU, utnyttjar handlingsutrymmet i kustremsan ut till 3-4 nautiska mil från kusten. Ett minimikrav är att Sverige här skall vara suveränt att förvalta icke kvoterade arter eller arter, som enligt en förvaltningsplan har god beståndstatus. Det underlättar all vidare förvaltning av fisket även regionalt och lokalt.

Grunden för gemenskapens fiskeripolitik är att förvalta arter gemensamt intresse. Flertalet av fiskarterna i havet omfattas inte av gemenskapens fiskeripolitik såsom kustnära arter som, t.ex. sik, abborre, gädda, flundra och skaldjur som hummer och krabba. Sådana arter måste därför kunna undantas från regleringar från EU:s sida. Fisket efter abborre i skärgården är en nationell angelägenhet eftersom de kustnära arterna är av enskilt intresse och inget som behöver behandlas internationellt.

### SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Kjell Björkqvist  
Ordförande

Bengt Almkvist  
Förbundssekreterare

#### **Skärgårdarnas Riksförbund**

Missjö 614 98 Sankt Anna

[info@skargardarnasriksforbund.se](mailto:info@skargardarnasriksforbund.se)

[www.skargardarnasriksforbund.se](http://www.skargardarnasriksforbund.se)